ACTA MVSEI APVLENSIS

APULUM LXIII

series ***ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA***

Fondator
ION BERCIU

Editor
GABRIEL TIBERIU RUSTOIU

Colegiul editorial:
Acad. CONSTANTIN C. PETOLESCU – Academia Română
RADU ARDEVAN – Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca
DAN BĂCUEȚ-CRIȘAN – Muzeul Județean de Istorie și Artă, Zalău
RADU BĂJENARU – Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
NIKOLAUS BOROFFKA – Deutsches Archäologisches Institut, Berlin
VASILE IARMULSCHI – Freie Universität Berlin, Institut für Prähistorische Archäologie
FLORIAN MATEI-POPESCU – Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
SORIN NEMETI – Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
CHRISTOPHER F. E. PARE – Universitatea „Johannes Gutenberg”, Mainz
ZENO KARL PINTER – Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu
CRISTIAN IOAN POPA – Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
IOAN CAROL OPRIȘ – Universitatea București
EMANOIL PRIPON – Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău
AUREL RUSTOIU – Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca
CRISTIAN SCHUSTER – Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
ANGELA SIMALCSIK – Academia Română, Centrul de Cercetări Antropologice și Biomedicale „Olga Necrasov”, Iași
VOLKER WOLLMANN – Obrigheim

Colegiul de redacţie:
RADU OTA – redactor-șef
SIDONIA PETRONELA OLEA – secretar de redacţie
GEORGE VALENTIN BOUNEGRU – secretar de redacţie
ADINA BOGDAN – membru
CRISTINEL FÂNTÂNEANU– membru
ILIE LASCU – membru
CRISTIAN TITUS FLORESCU – membru
ANCA TIMOFAN – membru

Adresa de corespondenţă:
MUZEUL NAŢIONAL AL UNIRII ALBA IULIA
510010 ALBA IULIA
Str. Mihai Viteazul, 12-14
Tel. 0258/813300

Mailing address:
MUZEUL NAŢIONAL AL UNIRII ALBA IULIA
RO – 510010 ALBA IULIA
12-14, Mihai Viteazul St.
Tel. (+40) (258) 813300

redactie@revista-apulum.ro

© 2026 MUZEUL NAŢIONAL AL UNIRII ALBA IULIA
ISSN – 1013-428X
ISSN – 2247 – 8701
ISSN-L – 2247 – 8701

A C T A M V S E I A P V L E N S I S

APVLVM

LXIII

series ***ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA***

ALBA IULIA

MMXXVI

Tehnoredactare: RADU OTA
Traducerea şi verificarea textelor în limba engleză: ADINA BOGDAN
Autorii își asumă întreaga răspundere pentru conținutul studiilor
Materialele nepublicate nu se restituie autorilor

S U M A R

CONTENTS – SOMMAIRE – INHALT

STUDII ȘI ARTICOLE – *STUDIES AND ARTICLES*

ARHEOLOGIE & ANTROPOLOGIE

ARCHAEOLOGY & ANTHROPOLOGY

COLIN P. QUINN, HORIA ION CIUGUDEAN, Archaeological Investigations and Radiocarbon Dating of the Multiperiod Settlement at *Stremț – Fabrica de Alcool*
Investigații arheologice și datarea radiocarbon a așezării pluristratificate de la Stremț – Fabrica de Alcool…….. 1

CAROL KACSÓ, Descoperiri de metale din epoca bronzului în Depresiunea Baia Mare (II)
Bronze Age Metal Discoveries in Baia Mare Depression (II)……. 21

GABRIEL BĂLAN, RALUCA BURLACU-TIMOFTE, AURELIAN RUSU, Săpături arheologice preventive din anul 2016 în situl de la Micești – *Cigașe* (Mun. Alba Iulia)
Rescue Archaeological Excavations in 2016 at the Micești – Cigașe Site (Alba Iulia Municipality) 61

AUREL RUSTOIU, ANDREEA DRĂGAN, MARINA MUSTEAȚĂ, ADRIAN CĂTĂLIN CĂSĂLEAN, BOGDAN LĂPUȘAN, FLORIAN BOIȘTEANU, Templele pierdute ale cetății dacice de la Căpâlna
The Lost Temples of the Dacian Fortress at Căpâlna…….. 89

IVAN ILIĆ, ANDREA MARIANI, The Ancient Sling
Praștia antică..... 115

DAN ANGHEL, OVIDIU-MAXIM OARGĂ, Olarii romani de la Apulum în prima jumătate a sec. al II-lea p.Chr. (partea I)
Roman Potters From Apulum in the First Half of the Second Century AD (Part I) ……. 139

GABRIEL ANDREICA, IOANA MĂRINCEAN, A Selection of Roman Ceramic Building Material Discovered in the Central Area of Potaissa
O selecție a materialului ceramic roman de construcție

descoperit în zona centrală a Potaissei..... 189
MARIAM SLIMOUN, Les archers palmyréniens: de Palmyre à l`armée romaine
Arcașii palmireni: din Palmyra în armata romană 213
GABRIEL CUSTUREA, GABRIEL MIRCEA TALMAȚCHI, Monede bizantine descoperite în împrejurimile sitului arheologic de la Tropaeum Traiani (Adamclisi, jud. Constanța)
Byzantine Coins Discovered in the Surroundings of the Archaeological Site of Tropaeum Traiani (Adamclisi, Constanța County)..... 255
ANCA MATIȘ, Un mormânt de incinerație din secolele VIII-IX descoperit la Alba Iulia
A Cremation Burial Dating to the 8th–9th Centuries Discovered at Alba Iulia…… 269
AUREL DRAGOTĂ, MONICA-ELENA POPESCU, GABRIEL TIBERIU RUSTOIU, VALENTIN DELEANU, Funerary Ceramics of the Čierna Type From the Necropolis of Alba Iulia – Stația de Salvare
Ceramica funerară de tip Čierna din necropola de la Alba Iulia – Stația de Salvare…… 291
AUREL DRAGOTĂ, GABRIEL TIBERIU RUSTOIU, MONICA-ELENA POPESCU, ALEXANDRU-OCTAV IONESCU, Luxury and Cult Objects of Byzantine Origin in Tenth-Century Funerary Contexts at Alba Iulia
Obiecte de lux și de cult de origine bizantină în contexte funerare din sec. al X-lea la Alba Iulia 303
ERGUN LAFLI, Two Silver Book Covers with Biblical Scenes From North-Western Cappadocia (Central Turkey)
Două coperte de carte din argint cu scene biblice din nord-vestul Cappadociei (Turcia centrală)..... 327

RESTAURARE – CONSERVARE – INVESTIGAŢII

RESTORATION – CONSERVATION – INVESTIGATIONS

SORIN ȘERBAN, RADU-ANDREI SEBENI, VALENTIN DELEANU, Restaurarea ceramicii dacice descoperită în context ritualic în cercetarea arheologică preventivă de la Alba Iulia – str. Cigaș, nr. 63
Restoration of Dacian Ceramics Discovered in a Ritual

Context During Preventive Archaeological Excavations at Alba Iulia, 63 Cigaș Street ……. 335

VARIA

MARIUS-MIHAI CIUTĂ, Despre colecții și colecționari (II). De la colecționarea numismatică la intermedierea transnațională a antichităților provenite din România. Talentatul „Dom' Profesor de la Cluj".
About Collections and Collectors (II). From Numismatic Collecting to the Transnational Brokerage of Antiquites from Romania. The Talented "Dom' Profesor From Cluj" ……..…. 347

RECENZII ŞI NOTE DE LECTURĂ

REVIEWS AND READER'S NOTES

MARIUS-MIHAI CIUTĂ, Bordi Zsigmond Lóránd, *Repertoriul arheologic al județului Covasna*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2024, 630 de pagini..... 393
GEORGE BOUNEGRU, Ana Cristina Hamat, *Podoabe feminine din Dacia Romană. Cu privire specială la Dacia Superior*, Editura Cetatea de Scaun, 2024, 302 pagini, 63 de planșe color..... 401
RADU OTA, Silviu Ene, *Plastica de teracotă din Dacia (secolele II-III p.Chr.),* editura Cetatea de Scaun, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Târgoviște, 2025, 412 pagini, o hartă și 145 de figuri..... 407

CRONICA PUBLICAȚIILOR

THE CHRONICLE OF THE PUBLICATIONS

GEORGE BOUNEGRU, Cronica publicațiilor membrilor Secției Arheologie, apărute în anul 2025..... 411
SIDONIA PETRONELA OLEA, Cronica publicațiilor membrilor compartimentelor Restaurare Ceramică – Metal – Textile și Restaurare Piatră din cadrul Centrului Național de Conservare – Restaurare Carte Veche Alba Iulia, apărute în anul 2025..... 419

Lista autorilor…….....421

SĂPĂTURI ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN ANUL 2016 ÎN SITUL DE LA MICEȘTI – *CIGAȘE* (MUN. ALBA IULIA)

Gabriel BĂLAN
Muzeul Național al Unirii Alba Iulia
Raluca BURLACU-TIMOFTE
Cercetător independent, Alba Iulia
Aurelian RUSU
Cercetător independent, Alba Iulia

Cuvinte-cheie: așezare, epoca bronzului, cultura Wietenberg, grupul Cugir-Band, cultura Gáva
Key words: settlement, Bronze Age, Wietenberg culture, Cugir-Band group, Gáva culture

Cercetarea arheologică preventivă desfășurată în anul 2016 în situl de la Micești – *Cigașe* a fost determinată de construirea unui imobil pe strada Orizont 10 (investitor G.M.). Au fost identificate și cercetate total sau parțial 11 complexe arheologice.

Situl de la Micești – *Cigașe* este amplasat pe prima terasă a râului Ampoi, la 5 km nord-vest de gura de vărsare în râul Mureș (**Fig. 1**). Această terasă oferă o largă vizibilitate atât pe valea Ampoiului, spre nord și nord-vest, cât și pe valea Mureșului, spre est, către dealurile Podișului Secașelor (este vizibilă din acest punct și fortificația din prima epocă a fierului de la Teleac). Zona este înconjurată de dealurile joase ale Munţilor Trascău, spre sud fiind Dealul Mamut, iar la nord-est Dealul Bilag. Spre nord-vest se pot observa vârfurile înalte de peste 1000 m ale Munților Trascău, printre ele și Piatra Craivii (pe care se află fortificația din a doua epocă a fierului *Apoulon*), Vârful Albii și Dâmbău.

Situl din punctul *Cigașe* a fost prezentat în mai multe rânduri în ultimele decenii, cu ocazia publicării unor articole legate de unele descoperiri realizate prin cercetări arheologice preventive și cercetări de teren[1]. În proporție de 90%, cercetările arheologice preventive au fost conduse de arheologi ai Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia[2].

[1] Rustoiu 1999; Paul *et alii* 2002; Bălan, Ota 2012; Bălan 2014; Ota *et alii* 2025.
[2] Echipele de cercetare au fost conduse sau au cuprins pe următorii specialiști: G. Bălan, R. Burlacu-Timofte, G. Balteș, A. Timofan, R. Ota și O.-M. Oargă. Alte instituții implicate în

Fig. 1. Localizarea proprietății G.M. (cerc roșu) în cadrul sitului de la Micești – *Cigașe* (marcat cu galben pe o hartă din satelit).

Pe amprenta viitorului imobil a fost decopertată mecanizat o suprafață de formă rectangulară de 105 m², având laturile de 11,20 x 9,10 m, orientată NV-SE (**Pl. 1**). În dreptul complexelor nr. 4 și nr. 7, suprafața decopertată inițial a fost lărgită prin deschiderea unor mici casete pentru conturarea și cercetarea integrală a celor două gropi identificate doar pe jumătate. În unitatea de cercetare deschisă, sub stratul arabil de culoare brună-deschisă (grosimea de 0,20 m) se află un strat lutos-nisipos, de culoare brună-închisă, în care apar numeroase materiale arheologice (gros de 0,20-0,30 m). Grosimea cea mai mare a stratului se înregistrează în partea de nord-vest a suprafeței cercetate, unde au fost descoperite complexele nr. 1, 4 și 5. Stratul arheologic suprapune un strat lutos, de culoare brună (gros de 0,20 m), steril din punct de vedere arheologic. Acest strat este perforat de complexele de tip adâncit identificate pe suprafața investigată în martie 2016. Sub primul strat steril, au fost documentate alte straturi sterile din punct de vedere arheologic (unele lutoase cu concrețiuni calcaroase, altele nisipoase), sondate până la adâncimea de 2,10 m, în dreptul complexului nr. 1. La baza stratului arheologic au fost conturate 11 complexe

cercetarea preventivă a sitului de la Micești – *Cigașe* sunt Universitatea „1 Decembrie 1918” și Centrul Cultural Palatul Principilor, ambele din Alba Iulia.

arheologice constând dintr-o locuință de tip bordei (Cx. 1), o groapă puțin adâncă, probabil o alveolare a stratului (Cx. 8), o aglomerare de materiale arheologice din strat (Cx. 2) și mai multe gropi menajere sau de provizii (Cx. 2b, Cx. 3, Cx. 4, Cx. 5, Cx. 6, Cx. 7, Cx. 9 și Cx. 10) (**Pl. 2**).

În centrul suprafeței, la decopertare, am identificat o mică zonă cu materiale concentrate, printre care se afla și o greutate din lut ars (Cx. 2). Sub această zonă, a fost conturată groapa Cx. 2b. Bordeiul Cx. 1 are o formă aproximativ ovală în plan și prezintă două faze de amenajare. În ambele faze, de la nivelul de călcare din interior, au fost săpate nișe spre exterior, în stratul steril, dar și mici gropi care se adânceau în stratul steril, în cazul primului nivel, și în fosta umplutură a bordeiului, în cazul celui de al doilea nivel. Gropile menajere sau de provizii prezintă trei tipuri distincte: cu pereții drepți (Cx. 9), cu pereții curbați (Cx. 3 și Cx. 6) și cu pereții mai largi spre bază, de tip clopot (Cx. 2b, Cx. 4, Cx. 5, Cx. 7 și Cx. 10) (**Pl. 1**).

Fig. 2. Vas de tip Susani – Bobda II descoperit în complexul nr. 1.

În rândurile care urmează vom descrie complexele arheologice cercetate pe proprietatea G.M.:

Cx. 1. Bordeiul ocupă partea de nord-vest a suprafeței și se intersectează în partea de sud cu groapa Cx. 5, în care apar puține materiale ceramice specifice culturii Wietenberg (**Pl. 3/1-2, 4/1; Fig. 2**). Nu a fost cercetat integral, mare parte din complex continuând în exteriorul suprafeței investigate, spre NV și SV.

Bordeiul prezintă mai multe straturi diferite de umplere: de la bază până la adâncimea de 1,08 m (calculată de la conturarea complexului), se află mai multe straturi care alternează (de culoare galbenă și brună), lutoase, extrem de dure; peste ele se află un strat afânat, de culoare brună. Straturile lutoase sunt rezultatul unei tasări intenționate, care a fost realizată la momentul amenajării bordeiului în faza a doua, reprezentată de umplutura afânată. În cazul ambelor faze, spre extremități, bordeiul avea amenajate nișe în stratul steril. Nu știm care era funcționalitatea lor în arhitectura locuinței. Este posibil să fi fost locul implantării unor bârne care să susțină podeaua sau acoperișul din lemn. Trebuie să menționăm că în bordei nu am observat podele lutuite sau vetre. În straturile dure tasate, am descoperit câteva fragmente de chirpici arși, provenind de la pereții locuinței, care se ridicau peste nivelul de călcare din așezare. La baza celui de al doilea nivel al bordeiului se aflau fragmente ceramice de la un vas bitronconic, de mari dimensiuni, așezat cu gura în sus (**Fig. 2**). În straturile de umplere am descoperit fragmente ceramice, oase de animale, cochilii de scoici și pietre de râu. Printre fragmentele ceramice se află, în poziție secundară, și materiale ceramice din bronzul timpuriu și mijlociu. Dimensiuni: L. – 4,90 m; l. – 3,40 m; Ad. – 0,45-1,98 m; ad. ultimului nivel – 1,08 m. Datare: epoca bronzului târziu, grupul Cugir-Band (**Pl. 12, 13/1-8**).

Fig. 3. Fragment de râșniță din piatră descoperit în groapa Cx. 5.

Cx. 2. Mai multe materiale descoperite în strat (o greutate din lut ars, fragmente ceramice și pietre) au fost identificate la decopertarea mecanizată în zona centrală a suprafeței deschise (**Pl. 4/2**). Inițial am presupus existența unei gropi în acest loc, dar, după demontarea materialelor, am constatat că acestea reprezintă o concentrare de resturi arheologice în strat. O altă groapă a fost conturată sub nivelul complexului, care ocupa o zonă mult mai îngustă (Cx. 2b). Dimensiuni: d. – 1,75 m; ad. – 0,33-0,58 m. Datare: incertă.

Cx. 2b. Groapa de formă circulară în plan a fost conturată sub nivelul aglomerării de materiale Cx. 2 (**Pl. 5**). Pereții gropii se lărgesc spre bază. În umplutură se afla o cantitate mare de cenușă. La 0,05-0,10 m mai sus de baza gropii am descoperit un strat compact de cenușă. Stratul de umplere având conținut redus de cenușă, este nisipos-lutos, de culoare brună. Un alt strat care conținea mai multă cenușă în compoziția sa se afla pe la jumătatea gropii (**Pl. 5**). Au fost descoperite câteva fragmente ceramice și oase de animale. Dimensiuni: d. – 0,61 m (gură); 1,63 m (baza); ad. – 0,72-1,76 m. Datare: epoca bronzului, cultura Wietenberg (**Pl. 13/9-11**).

Cx. 3. Groapa de formă circulară în plan are pereții curbați, baza fiind mai îngustă față de gură (**Pl. 6**). Stratul de umplere este lutos-nisipos, de culoare brună, în care se aflau fragmente ceramice și oase de animale. Dimensiuni: d. – 1,07 m; ad. – 0,45-0,73 m. Datare: epoca bronzului târziu, cultura Wietenberg, faza IV (**Pl. 13/12; 14/1-4**).

Fig. 4. Groapa Cx. 8 (fotografie).

Cx. 4. Groapă de formă circulară în plan, cu pereți care se lărgesc spre bază (**Pl. 7**). Stratul de umplere este lutos, de culoare brună, și conține fragmente ceramice, oase de animale, o greutate din lut fragmentară și un ac de bronz. Dimensiuni: d. – 0,83 m; ad. – 0,44-1,33 m. Datare: epoca bronzului târziu / prima epocă a fierului, cultura Gáva (**Pl. 14/5-11; 15/1**).

Cx. 5. Groapa de formă circulară în plan are baza ușor mai largă față de gură (**Pl. 8**). Se intersectează cu bordeiul Cx. 1 în partea de nord. Stratul de umplere este nisipos-lutos, de culoare brună, și conține fragmente ceramice, oase de animale și un fragment de roată de car miniatural din lut ars. Dimensiuni: d. – 1,22 m; ad. – 0,42-1,06 m. Datare: epoca bronzului, cultura Wietenberg (**Pl. 15/2-7**).

Cx. 6. Este o groapă de mici dimensiuni descoperită în marginea de sud a suprafeței investigate. Groapa avea formă circulară în plan (**Pl. 9/1**), cu pereții arcuiți. În stratul de umplere, lutos-nisipos, de culoare brună, se aflau puține materiale ceramice, oase de animale și pietre. Dimensiuni: d. – 0,92 m; ad. – 0,40-0,53 m. Datare: epoca bronzului târziu, grupul Cugir-Band.

Cx. 7. Este o groapă de formă circulară în plan. Pereții gropii se lărgesc spre bază (**Pl. 9/2; 10**). Stratul de umplere este nisipos-lutos, de culoare brună. La adâncimea de 1,16 m, aproape de baza gropii, am descoperit un strat compact (gros de 0,11 m) în care se aflau resturi de la o vatră, în poziție secundară, printre acestea fiind și numeroase fragmente de fățuială. Dimensiuni: d. gură – 1,27 m; d. bază – 1,84 m; ad. – 0,40-1,37 m. Datare: epoca bronzului târziu, grupul Cugir-Band (**Pl. 15/8-12; 16/1-2**).

Cx. 8. Groapă de mică adâncime, de formă circulară în plan (**Fig. 4**). În umplutură au fost observate fragmente de pământ ars și un fragment de fățuială de vatră. Dimensiuni: d. – 0,80 m; ad. – 0,50-0,54 m. Datare: incertă.

Cx. 9. Este o groapă de formă circulară în plan, cu pereții drepți (**Pl. 11/1**). Stratul de umplere este nisipos-lutos, de culoare brună, în care am descoperit fragmente ceramice și oase de animale. Dimensiuni: d. – 1,04 m; ad. – 0,45 – 0,75 m. Datare: epoca bronzului târziu, grupul Cugir-Band (**Pl. 16/4-6**).

Cx. 10. Este o groapă de formă circulară în plan cu pereți care se lărgesc spre bază (**Pl. 11/2**). Stratul de umplere este nisipos-lutos, de culoare brună, în care am descoperit fragmente ceramice și oase de animale. Dimensiuni: d. gură – 1,12 m; d. bază – 1,17 m; ad. – 0,40-0,96 m. Datare: epoca bronzului târziu, grupul Cugir-Band (**Pl. 16/7**).

Materialul ceramic descoperit în complexe și în strat reprezintă baza încadrării cronologice și culturale a complexelor și artefactelor descoperite pe proprietatea G.M. Un singur fragment ceramic, aflat în poziție secundară și cu urme de rulare, datează din epoca eneolitică finală (cultura Coțofeni, faza I) (**Pl. 16/3**). Următoarea epocă în ordine cronologică este reprezentată de bronzul timpuriu (grupul Iernut sau Gornea – Orlești), materiale ceramice tipice fiind

descoperite în strat și în complexe, dar și în poziție secundară (**Pl. 16/8**). Se remarcă fragmente decorate cu măturicea și cu ornament de tip textil. Cultura Wietenberg este reprezentată de materialele ceramice găsite în gropile Cx. 2b, Cx. 3 și Cx. 5, dar și în bordeiul Cx. 1, aflate în poziție secundară. Printre ornamentele observate pe puținele fragmente ceramice se remarcă motivul spiralei realizat din incizii și șănțuiri înguste (spre caneluri). Sunt prezente și canelurile pe câteva fragmente ceramice. Aceste elemente nu sunt suficiente pentru a distinge o anumită etapă, ele putând fi atribuite fazelor Wietenberg II-III (**Pl. 13/9-12; 15/2-6**). Doar fragmentele de strachină ornamentate cu triunghiuri cu vârful în jos realizate din impresiuni neregulate (decor VB3 Boroffka[3]) descoperite în Cx. 3 (**Pl. 14/1**) pot fi atribuite fazei Wietenberg IV (D). O analogie apropiată se găsește în așezarea de la Bădeni, din nivelul Wietenberg târziu[4]. În așezarea de la Micești – *Cigașe* sunt prezente complexe cu materiale tipice fazelor II-IV ale culturii Wietenberg[5].

În complexele Cx. 1, Cx. 6, Cx. 7, Cx. 9 și Cx. 10 au fost descoperite materiale ceramice tipice *grupului Cugir-Band din epoca bronzului târziu*. Din pastă fină sau grosieră au fost confecționate forme precum oala, ceașca sau strachina tronconică. Unele vase sunt bine lustruite, anumite fragmente de ceașcă și strachină având un aspect metalic (de culoare gri-închisă sau neagră). Decorul constă din caneluri oblice și verticale, incizii verticale sau ușor oblice, barbotină verticală și din brâuri și butoni plastici. Canelurile sunt prezente pe vasele din pastă fină și sunt dispuse oblic sau orizontal. Inciziile sunt aplicate vertical cu ajutorul unui pieptene. De obicei, acest tip de decor apare în partea inferioară a vaselor. Barbotina executată vertical și organizat apare doar pe vase din pastă grosieră. Brâurile sunt dispuse orizontal în partea superioară a vaselor și sunt alveolate (**Pl. 12/2; 13/1-8; 15/8-12; 16/1-7**). Un vas bitronconic de tip Susani – Bobda II, realizat în tehnica arderii ceramicii bicrome, neagră la exterior și roșie la interior, decorat cu butoni dubli pe diametrul maxim și caneluri orizontale pe gât și oblice pe umăr, a fost descoperit în bordeiul Cx. 1 (**Pl. 12/1**). Acest vas poate fi considerat un import din zona Banatului, cele mai apropiate analogii fiind identificate în tumulul de la Susani – *Grămurada lui Ticu*[6] și necropola de la Ticvaniul Mare[7]. Grupul Cugir-Band ocupă o arie de răspândire limitată la zona sud-vestică a Transilvaniei, fiind datat la finalul epocii bronzului, în sec. XIII-XII a.Chr.[8] Unul dintre punctele importante ale

[3] Boroffka 1994, pl. tipologică 28/13.
[4] Boroffka 1994, pl. 3/8.
[5] Bălan 2014.
[6] Gumă 1993, pl. XVIII/19.
[7] Gumă 1993, pl. XXV/2a.
[8] Ciugudean *et alii* 2019.

acestui grup este chiar așezarea de la Micești – *Cigașe*[9].

În groapa Cx. 4 apar materiale ceramice de tip Gáva, printre care se remarcă fragmente de castroane cu buza invazată, uneori decorate cu caneluri, și un fragment de vas-sac. Sunt prezente și fragmente bicrome, negre la exterior și roșii la interior (**Pl. 14/5-10**). Acul simplu, fără cap, descoperit în groapa Cx. 4 nu are valoare cronologică (**Pl. 14/11**). Materialele ceramice datează groapa Cx. 4 în faza Gáva clasică, care evoluează în linii mari pe parcursul secolelor X-IX a.Chr. în Transilvania[10].

Printre obiectele deosebite descoperite pe proprietatea G.M. se numără acul de bronz fără cap găsit în Cx. 4 (**Pl. 14/11**), greutățile din lut ars din Cx. 2 (**Pl. 16/11**) și Cx. 4 (**Pl. 15/1**), o piesă din lut ars fragmentară asemănătoare unui mic topor cu gaură de înmănușare (**Pl. 16/9**) și un fragment de roată de car miniatural din Cx. 5 (**Pl. 15/7**).

Cercetările arheologice întreprinse de Muzeul Național al Unirii Alba Iulia în situl de la Micești – *Cigașe* au evidențiat, încă o dată, importanța acestui sit pe plan local, dar și național. Importante sunt complexele atribuite grupului Cugir-Band, puțin cunoscut în acest moment. Publicarea materialelor din această săpătură contribuie la cunoașterea modului în care locuiau oamenii în sud-vestul Transilvaniei în perioada de trecere de la epoca bronzului la epoca fierului.

RESCUE ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS IN 2016 AT THE MICEȘTI – *CIGAȘE* SITE (ALBA IULIA MUNICIPALITY)

ABSTRACT

The rescue archaeological investigation conducted in 2016 at the Micești – *Cigașe* site was prompted by the construction of a building at Orizont 10 Street (developer G. M.). Eleven archaeological features were identified and investigated, either fully or partially.

The Micești - *Cigașe* site is situated on the first terrace of the Ampoi River, 5 km northwest of its confluence with the Mureș River (**Fig. 1**). This terrace offers extensive visibility over both the Ampoi Valley—towards the north and northwest—and the Mureș Valley—towards the east and the hills of the Secaș Plateau (with the Early Iron Age fortification at Teleac also being visible). The area is surrounded by the low hills of the Trascău Mountains: Mamut Hill lies to the south, while Bilag Hill is to the northeast. To the northwest, one can see the peaks of the Trascău Mountains exceeding 1,000 meters in height, including Piatra Craivii (site of the Apoulon fortification from the Late Iron Age), Vârful Albii, and Dâmbău.

[9] Bălan, Ota 2012, p. 51-52; Ciugudean *et alii* 2019, p. 95-96.
[10] Ciugudean 2012, p. 234-236; Gogâltan 2021, p. 414.

A rectangular area of 105 m² (measuring 11.20 x 9.10 m and oriented NW-SE) was mechanically excavated at the site of the future building (**Pl. 1**). Adjacent to features no. 4 and no. 7, the initially stripped area was expanded by opening small excavation units to fully excavate the two pits, which had previously been identified only in part. Within the opened excavation unit, beneath the light-brown topsoil (0.20 m thick), lies a dark-brown, sandy-clay layer containing numerous archaeological finds (0.20–0.30 m thick). The layer is thickest in the northwestern part of the investigated area, where features no. 1, 4, and 5 were discovered. The archaeological layer overlies a brown clay layer (0.20 m thick) that is archaeologically sterile. This layer is cut into by the deepened features identified during the investigation conducted in March 2016. Beneath the first sterile layer, further archaeologically sterile layers were documented (some clayey with calcareous concretions, others sandy); these were probed to a depth of 2.10 m in the vicinity of feature no. 1. At the base of the archaeological layer, 11 archaeological features were identified, consisting of a sunken-floored dwelling (Cx. 1), a shallow pit—likely a depression in the layer (Cx. 8), a concentration of archaeological material from the layer (Cx. 2), and several refuse or storage pits (Cx. 2b, Cx. 3, Cx. 4, Cx. 5, Cx. 6, Cx. 7, Cx. 9, and Cx. 10) (**Pl. 2**).

The ceramic material recovered from the features and the stratigraphic layer forms the basis for the chronological and cultural attribution of the features and artifacts found on the G.M. property. A single ceramic fragment, found in a secondary context, dates to the Late Eneolithic (Coțofeni culture, Phase I) (**Pl. 16/3**). The next chronological period represented is the Early Bronze Age (Iernut or Gornea–Orlești group); typical ceramic materials were found in both the stratigraphic layer and the features, in secondary contexts (**Pl. 16/8**). The Wietenberg culture is represented by ceramic materials found in pits Cx. 2b, Cx. 3, and Cx. 5, as well as in the dwelling Cx. 1, in secondary context. Among the decorative motifs observed on the ceramic fragments, the spiral motif—executed via incisions and narrow grooves (approaching true fluting)—stands out. Fluting is also present on a few ceramic fragments. These elements are insufficient to distinguish a specific stage, as they could be attributed to Wietenberg phases II–III (**Pl. 13/9-12; 15/2-6**). Only the bowl fragments decorated with downward-pointing triangles formed by irregular impressions (Boroffka's VB3 decoration), found in Cx. 3, can be attributed to Wietenberg phase IV (D) (**Pl. 14/1**). A close parallel is found at the Bădeni settlement, within the Late Wietenberg level. Features containing materials typical of Wietenberg phases II–IV are present at the Micești – *Cigașe* settlement.

Ceramic materials typical of the Late Bronze Age Cugir-Band group were discovered in features Cx. 1, Cx. 6, Cx. 7, Cx. 9, and Cx. 10. Forms such as pots, cups, and truncated-conical bowls were fashioned from either fine or coarse paste. Some vessels are highly polished; certain cup and bowl fragments exhibit a metallic appearance (dark grey or black in color). Decoration consists of oblique and vertical fluting, vertical or slightly oblique incisions, vertical barbotine, and applied plastic bands and knobs. Fluting appears on fine-paste vessels, arranged obliquely or horizontally. Incisions are applied vertically using a comb-like tool; this type of decoration usually appears on the lower part of the vessels. Vertically and systematically applied barbotine appears only on coarse-paste vessels. The bands are arranged horizontally on the upper

part of the vessels and feature indentations (**Pl. 12/2; 13/1-8; 15/8-12; 16/1-7**). A biconical vessel of the Susani–Bobda II type—produced using a bichrome firing technique (black on the exterior, red on the interior) and decorated with double knobs at the maximum diameter, horizontal fluting on the neck, and oblique fluting on the shoulder—was discovered in the pit-dwelling Cx. 1 (**Pl. 12/1**). This vessel may be considered an import from the Banat region, with the closest analogies identified in the Susani–Grămurada lui Ticu burial mound and the Ticvaniul Mare necropolis. The distribution area of the Cugir-Band group is limited to southwestern Transylvania, and it dates to the end of the Bronze Age, in 13–12 centuries BC. One of the key sites of this group is the settlement at Micești – *Cigașe*.

Ceramic materials of the Gáva type appear in pit Cx. 4; notable among them are fragments of bowls with incurved rims—sometimes decorated with grooves—and a fragment of a sack-shaped vessel. Bichrome fragments, black on the exterior and red on the interior, are also present (**Pl. 14/5-10**). The simple, headless pin discovered in pit Cx. 4 holds no chronological significance (**Pl. 14/11**). The ceramic materials date pit Cx. 4 to the classic Gáva phase, which largely spans the 10th and 9th centuries BC in Transylvania.

Among the inventory items discovered on the G.M. property are the headless bronze pin found in Cx. 4 (**Pl. 14/11**), the fired-clay weights from Cx. 2 (**Pl. 16/11**) and Cx. 4 (**Pl. 15/1**), a fragmentary fired-clay piece resembling a small shaft-hole axe (**Pl. 16/9**), and a fragment of a miniature wagon wheel from Cx. 5 (**Pl. 15/7**).

LIST OF ILLUSTRATIONS:

Fig. 1. Location of the G.M. property (red circle) within the Micești – *Cigașe* site (marked in yellow on a satellite map)
Fig. 2. Susani–Bobda II type vessel discovered in feature no. 1.
Fig. 3. Fragment of a millstone discovered in pit Cx. 5.
Fig. 4. Pit Cx. 8 (photograph).
Pl. 1. General excavation plan of the G.M. property at the Micești – *Cigașe* site.
Pl. 2. Stratigraphic profiles of the excavation unit opened on the G.M. property: 1. SE profile; 2. NW profile; 3. NE profile.
Pl. 3. Feature no. 1 (photographs).
Pl. 4. Archaeological features (photographs): 1. Cx. 1; 2. Cx. 2.
Pl. 5. Feature no. 2b (photographs).
Pl. 6. Feature no. 1 (photographs).
Pl. 7. Feature no. 4 (photographs).
Pl. 8. Feature no. 5 (photographs).
Pl. 9. Archaeological features (photographs): 1. Cx. 6; 2. Cx. 7.
Pl. 10. Feature no. 7 (photographs).
Pl. 11. Archaeological features (photographs): 1. Cx. 9; 2. Cx. 10.
Pl. 12. Ceramic vessels discovered in Feature no. 1 (drawings by C. Adam, digitally processed by the authors).
Pl. 13. Ceramic fragments: 1-8. Cx. 1; 9-11. Cx. 2b; 12. Cx. 3.

Pl. 14. Ceramic fragments: 1-4. Cx. 3; 5-10; bronze pin: 11. Cx. 4.
Pl. 15. Ceramic fragments: 2-7. Cx. 5; 8-12. Cx. 7. Loom weight: 1. Cx. 4.
Pl. 16. Ceramic fragments: 1-3. Cx. 7; 4-6. Cx. 9; 7. Cx. 10; 8. Cx. 1; 10. Cx. 5. Clay objects: 9. Cx. 1; 11. Cx. 2.

Bibliografie:

Bălan 2014 – G. Bălan, „Așezarea Wietenberg de la Micești", *Terra Sebus*, 6, 2014, p. 25-86.

Bălan, Ota 2012 – G. Bălan, R. Ota, „Situl arheologic de la Micești – Cigaș (mun. Alba Iulia, jud. Alba)", *Apulum*, XLIX/1, 2012, p. 41-76.

Boroffka 1994 – N. Boroffka, *Die Wietenberg-Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa*, Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 19, Bonn, 1994.

Ciugudean 2012 – H. Ciugudean, „The chronology of the Gáva culture in Transylvania", în: W. Blajer (ed.), *Peregrinationes archaeologicae in Asia et Europa Joanni Chochorowski dedicatae*, Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2012, p. 107-121.

Ciugudean *et alii* 2019 – H. Ciugudean, C. Uhnér, C. Quinn, G. Bălan, O. Oargă, A. Bolog, G. Balteș, „După 25 de ani: grupul Cugir-Band în lumina noilor cercetări", *Apulum*, LVI/1, 2019, p. 89-130.

Gumă 1993 – M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*. Bibliotheca Thracologica IV. București, 1993.

Gogâltan 2021 – F. Gogâltan, „The Transition from the Late Bronze Age to the Early Iron Age in the Eastern Carpathian Basin. A Chronological Perspective", in: E. Kaiser, W. Schier (Eds.), *Time and materiality. Periodization and regional chronologies at the transition from Bronze to Iron Age in Eurasia (1200–600 BCE)*, Prähistorische Archäologie in Südosteuropa 31, VML, Rahden/Westf. 2021, p. 403-429.

Ota *et alii* 2025 – R. Ota, G. Bălan, A. Matiș, „Stamped inscriptions recently discovered nearby villa suburbana from Apulum (Roman Dacia)", *Tyragetia*, s.n., XIX [XXXIV]/1, 2025, p. 275-283.

Paul *et alii* 2002 – I. Paul, A. Ursuțiu, G. T. Rustoiu, „Sondaje arheologice la Micești Cigașe, județul Alba", *Patrimonium Apulense*, II, 2002, p. 9-24.

Rustoiu 1999 – G. T. Rustoiu, „O așezare preistorică inedită identificată pe teritoriul municipiului Alba Iulia", *Buletinul Cercurilor Științifice Studențești*, 5, 1999, p. 95-105.

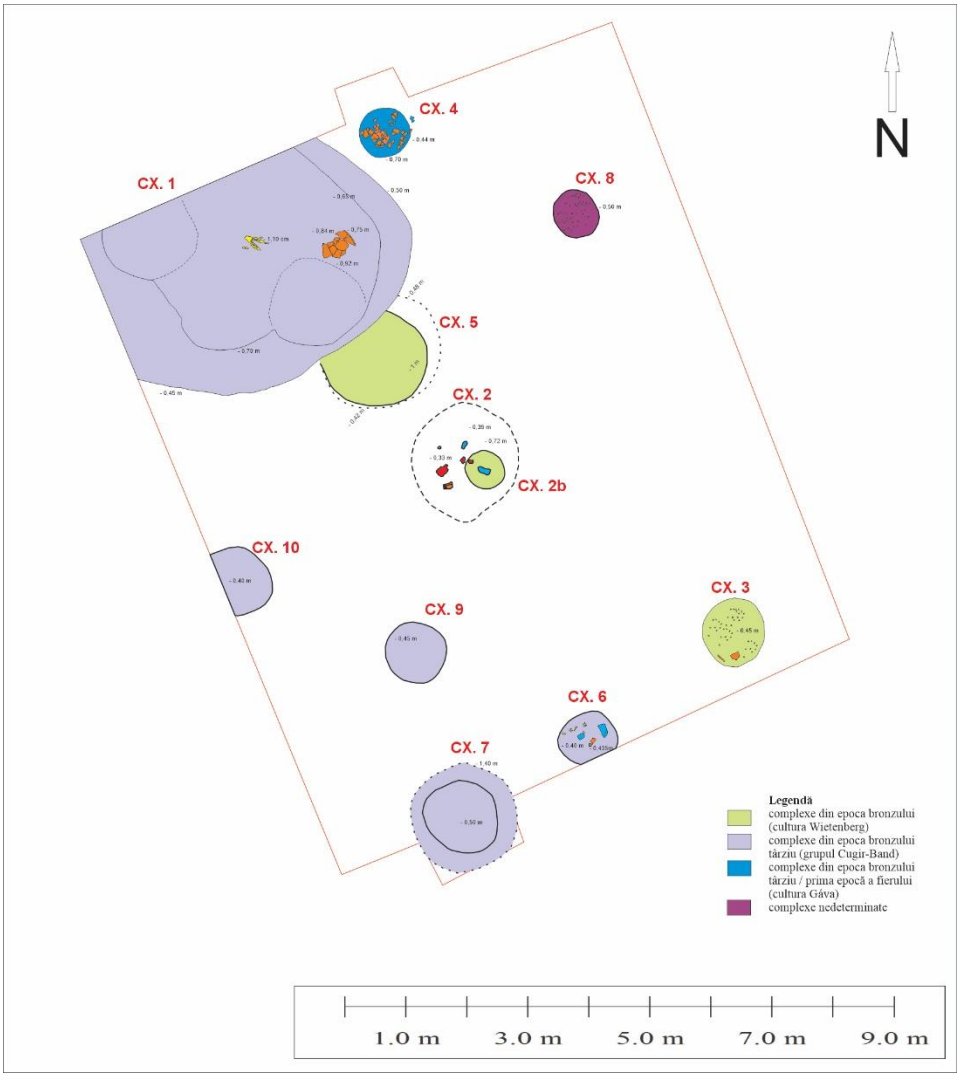

Planșa 1. Planul general de săpătură pe proprietatea G.M. în situl de la Micești – *Cigașe.*

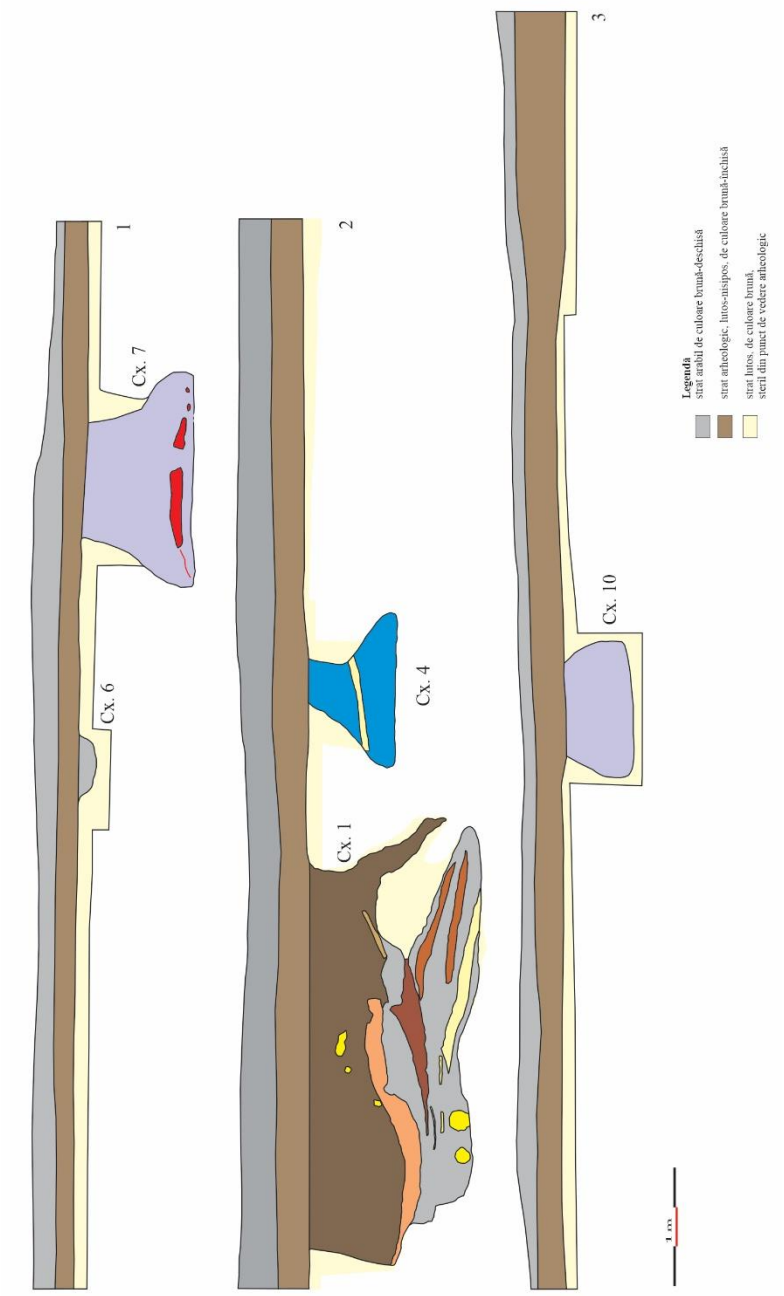

Planșa 2. Profile stratigrafice ale unității de cercetare deschise pe proprietatea G.M.: 1. Profilul de SE; 2. Profilul de NV; 3. Profilul de NE.

1

2

Planșa 3. Complexul nr. 1 (fotografii).

1

2

Planșa 4. Complexe arheologice (fotografii): 1. Cx. 1; 2. Cx. 2.

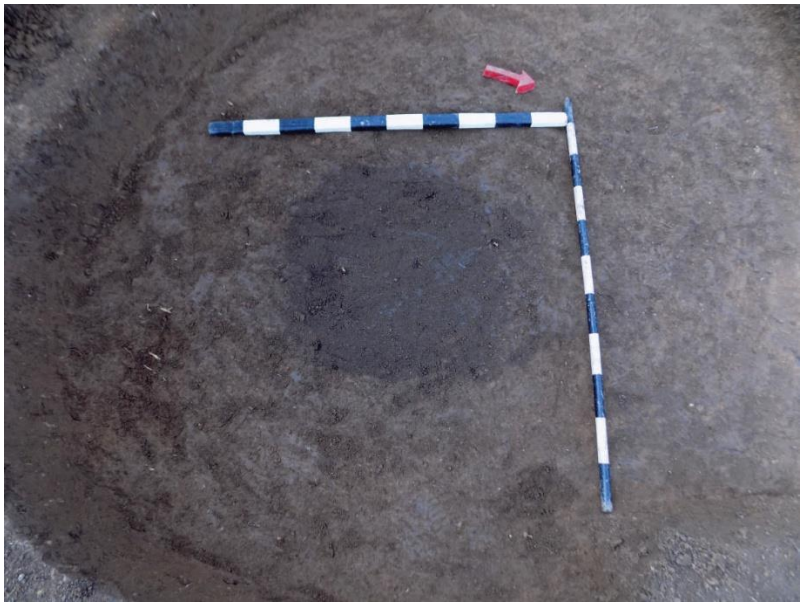

1

2

Planșa 5. Complexul nr. 2b (fotografii).

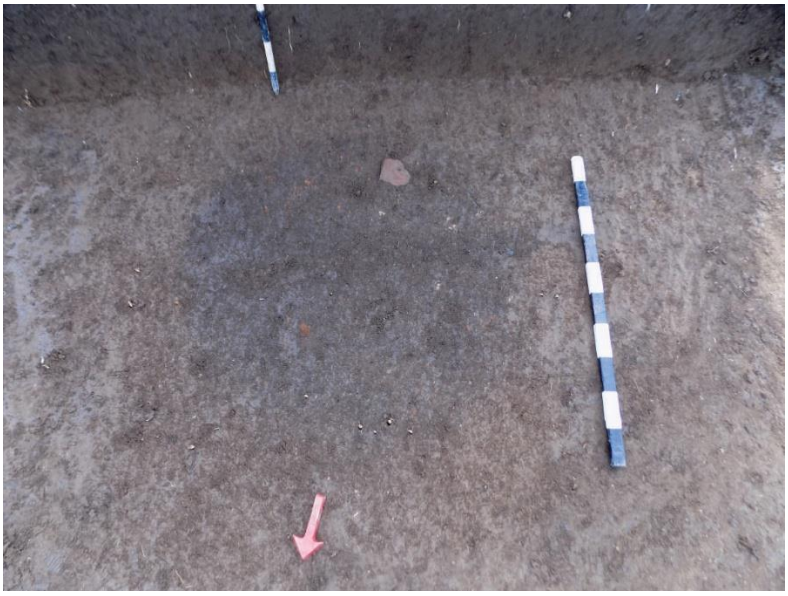

1

2

Planșa 6. Complexul nr. 1 (fotografii).

1

2

Planșa 7. Complexul nr. 4 (fotografii).

1

2

Planșa 8. Complexul nr. 5 (fotografii).

1

2

Planșa 9. Complexe arheologice (fotografii): 1. Cx. 6; 2. Cx. 7.

1

2

Planșa 10. Complexul nr. 7 (fotografii).

1

2

Planșa 11. Complexe arheologice (fotografii): 1. Cx. 9; 2. Cx. 10.

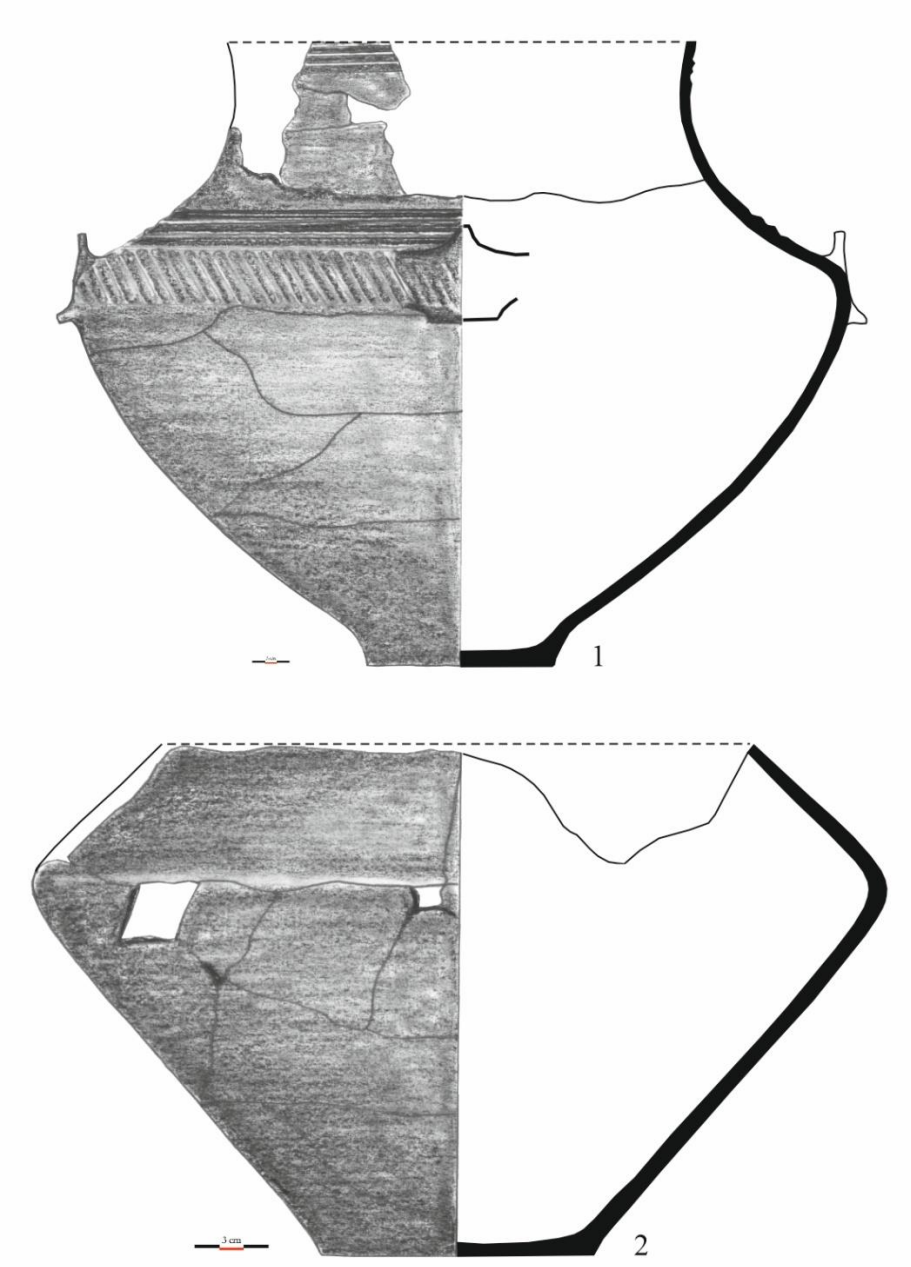

Planșa 12. Vase ceramice descoperite în Cx. 1 (desene de C. Adam, prelucrate digital de autori).

Planșa 13. Fragmente ceramice: 1-8. Cx. 1; 9-11. Cx. 2b; 12. Cx. 3.

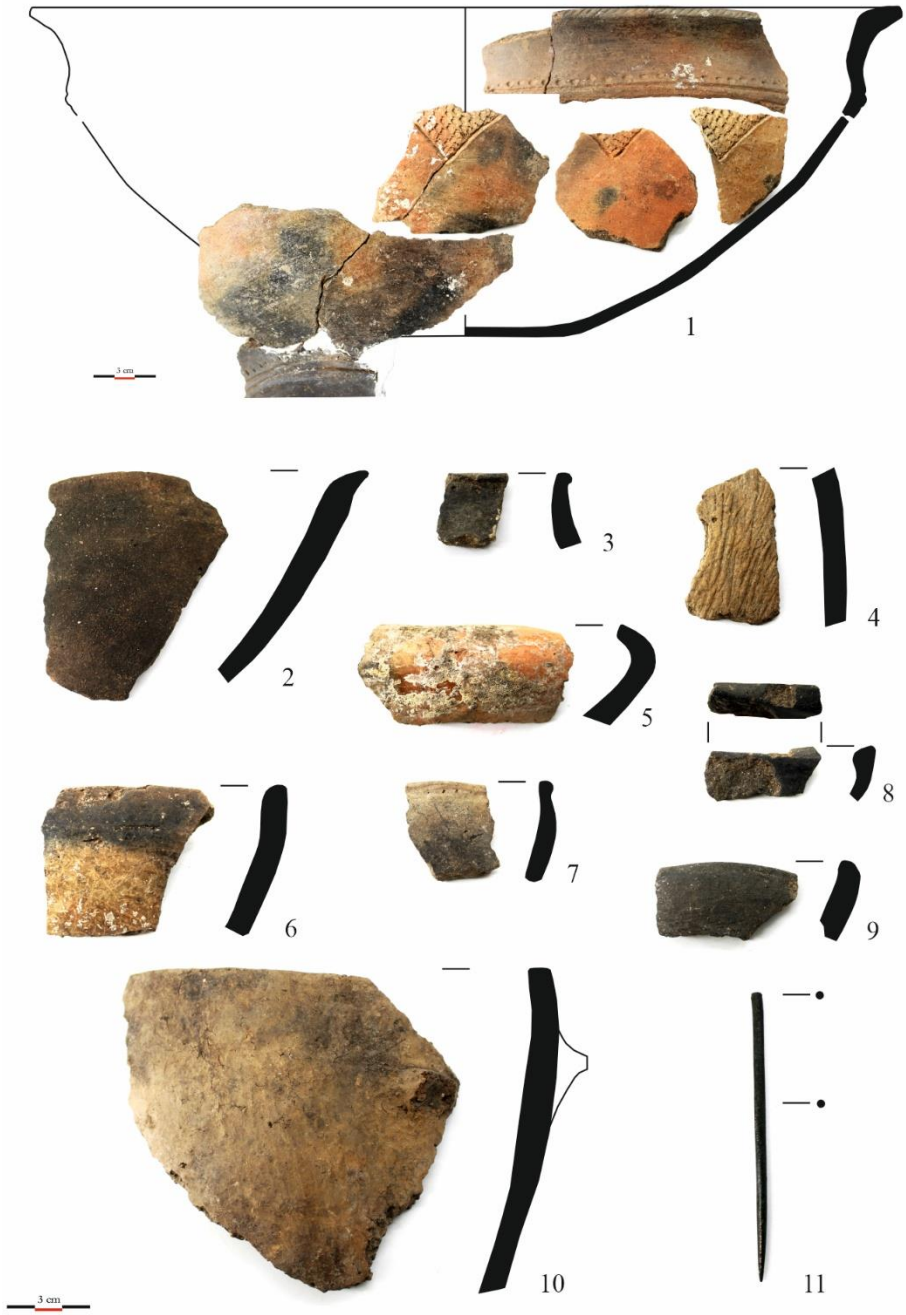

Planșa 14. Fragmente ceramice: 1-4. Cx. 3; 5-10. Cx. 4; Ac din bronz: 11. Cx. 4.

Planșa 15. Fragmente ceramice: 2-7. Cx. 5; 8-12. Cx. 7. Greutate din lut ars: 1. Cx. 4.

Planșa 16. Fragmente ceramice: 1-3. Cx. 7; 4-6. Cx. 9; 7. Cx. 10; 8. Cx. 1; 10. Cx. 5. Obiecte din lut ars: 9. Cx. 1; 11. Cx. 2.